په افغانستان کې د کوچیانو د میشتیدنې
بهیرونه او پر شخړې د هغوی اغیزې:

انتونیو گیستوزی

زمری ۱۳۹۸

EUROPEAN UNION

د افغانستان
د څېړنې او
ارزونې اداره

AREU

څېړنه د ښه افغانستان لپاره

د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره

څارنیزه څېړنه

په افغانستان کې د کوچیانو د میشتیدنې بهیرونه او پر شخړې د هغوی اغیزې:

انتونیو ګیستوزی

زمری ۱۳۹۸

هغه نظريات چې په دغه څېړنه کې وړاندې شوي په ليکوال پورې اړه لري او د افغانستان د څېړنې او ارزونې ادارې د نظرياتو منعکس کونکي نه دي.

ISBN: ۹۷۸-۹۹۳۶-۲۴۱-۳۲-۵

د پوښ انځور: د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره

د خپرونې کوډ ۱۹۰۵ P

©۱۳۹۸ د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره

دغه خپرونه کيدای شي يوائې د غيری سوداګريزو موخو لپاره نقل، حواله او يا بيا ځلې چاپ شي په دی شرط چې ليکوال او منبعه يې خبره شی. په ياده خپرونه کې ځای شوی نظرونه ليکوال پوری اړه لرې او په حتمی ډول د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداری او اروپايي ټولنې نظرونه نه منعکوسوی.

که چيری دغه خپرونه بياچاپ، ذخيره او يا بريښنايې بڼه يې ليږدول کيږی بايد يو لينک يې د AREU کورپاڼې (.www.areu org.af") ته واستول شي. او يا هم د بريښناليک او يا هم ټليفون شميری له لياری اړيکه ونيسئ ۰۰۹۳۲۰۲۲۱۲۴۱۴.

د موضوعاتو لیکلړ

د افغانستان د څېړنې او ارزونې ادارې (AREU) په اړه .... ب
د پیل خبري ۱
په پخوا کې د میشتیدو تجربې ۲
د ۲۰۰۱ م کال را وروسته میشتیدنه ۳
د میشتیدنې ترشا عوامل (محرکات) ۳
۱ عامل: اقتصادی اړتیا / بیوزلي ۳
۲ عامل: پوهنې او روغتیایی چوپړتیاوو ته د لاسرسي زیاتوالی ۴
۳ عامل: د یوې پیاوړې ټولنې رامنځته کول ۴
۴ عامل: مالی تراکم او د نویو مهارتونو ترلاسه کول (زده کړه) ۵
قضیوی مطالعې: د میشتیدنې عملی توب او پر شخړې د هغې اغیز ۶
د حکومت په اجازه رامنځته شوي میشتځایونه ۶
د سناتور حاجی جنت گل د ښارگوټی قضیه ۶
د خوشی د وزیر کاریز قضیه ۸
اساسی موندنې ۹
ناقانونه میشتځایونه ۱۰
د کابل په لوېدیځ کې د حاجی نبی ښارگوټی، د کوچی آباد قضیه ۱۰
د لوگر ولایت د برکی برک ولسوالی د دشت خاکه قضیه ۱۱
اساسی موندنې ۱۲
پایله ۱۳

د افغانستان د څېړنې او ارزونې ادارې په اړه

د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره په کابل کې د څېړنو یو خپلواک بنسټ دی چې په ۲۰۰۲م کال په افغانستان کې د نړیوالې ټولنې له خوا جوړ شو. د افغانستان د څېړنې او ارزونې ادارې موخه د شواهدو پر بنسټ د لوړ کیفیت او په پالیسۍ پورې اړوند څېړنو برابرول او په فعاله توګه د دغو څېړنو د پایلو خپرول او همدارنګه د شواهدو پر بنسټ د څېړنو او زده کړې د کلتور خپرول دي. د پنسیلوانیا پوهنتون د راپور پر بنسټ، د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره په افغانستان کې د یو څېړنیز بنسټ په توګه د لوړ مقام لرونکې ده او په منځنۍ آسیا کې د څېړنیزو بنسټونو په منځ کې په پنځم مقام کې ځای لري. د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره د خپلې موخې د لاسته راوړلو لپاره د پالیسۍ جوړونکو، مدني ټولنو، څېړونکو او زده کونکو سره کار کوي چې دوی د افغانستان د څېړنې او ارزونې ادارې له څېړنو او کتابتون څخه ګټه پورته او د څېړنې په برخه کې خپله وړتیا لوړه کړي او د نظریاتو د څرګندولو، د شنو، او بحثونو لپاره لاره هواره کړي. د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره د مشرانو د بورډ لخوا چې د مرستندویه ادارو، سفارتخانو، ملګرو ملتونو، ځینې نورو سازمانونو، مدني ټولنو او د خپلواکو کارپوهانو استازي پکې شامل دي، اداره کیږي.

په همدې ډول، دغه اداره په برېتانیا کې د پروسپیکټ (Magazine Prospect) د مجلې د ۲۰۱۸ کال، د ډېرې ښې نړۍ واله څېړه نیزې ادارې جایزه ګټونکې شوه.

مالي مرسته کوونکې:

د دې ادارې مالي مرسته کوونکې د سویډن نړیواله پراختیایي اداره (SIDA) او لاندې نور نړیوال بنسټونه دي:

European Union (EU), Global Challenges Research Fund (GCRF), Norwegian Institute of International Affairs (NUPI), Central Asia Regional Economic Cooperation Institute (CAREC), Institute for Integrated Transitions (IFIT), UN Women and Save the Children.

همدا راز دا اداره د لاندې نړیوالو بنسټونو غړیتوب هم لري:

RESOLVE Network, Global Challenges Research Fund (GCRF), Secure Livelihoods Research Consortium (SLRC), A Conflict Sensitive Unpacking of The EU Comprehensive Approach to Conflict and Crisis Mechanism (EUNPACK), ADB- Asian Think Tanks Network (ATTN) and The Regional Environmental Centre for Central Asia (CAREC). For more information visit www.areu.org.af

د لیکوالانو په اړه

ډاکټر انتونیو ګیستوزي د افغانستان په اړه ډېرې څېړنې کړې او په دې اړه یې زیاتې لیکنې خپرې شوې دي. د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداری لپاره یې دا لاندې لیکنې خپرې کړې دي: ۳۰ کلنې شخړې (۲۰۱۲)، انعطاف منونکی کارتل: په شمالي افغانستان کې له ۲۰۰۱زیږدیز کال او له هغه وروسته سیاسي اقتصاد ، (۲۰۱۲)، د افغان ملي اردو: له مالي اړخونو ها خوا دوامداره ننګونې (۲۰۱۴)، د افغانستان د لیسو سیاسي کول (۲۰۱۵)، د قضیې وروستی حد: د افغانستان په لیسو کې سیاسي فعالیت (۲۰۱۵)، او له ایساف څخه وروسته د افغان ملي اردو (۲۰۱۲). ډاکټر ګیستوزي د نړیوالو اړیکو په برخه کې د لندن د اقتصاد له پوهنځي څخه ډاکټري (پي ایچ ډي) کړې او بولونیا په پوهنتون کې یې د معاصر تاریخ په برخه کې د لیسانس تر درجې پورې زده کړې کړې.

سریزه

د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره ویاړي چې دغه "څارنیزه څېړنه" کوم چې د ډاکټر انتونیو ګیستوزي لخوا لیکل شوی او د اروپایي ټولنې له لوري په سخاوتمندانه توګه تمویل شوی، وړاندې کوي. دا څېړنه په لویه کې د اروپایي ټولنې لخوا د طبیعي زیرمو د مدیریت د اساسي برخو په اړه د درې اړخیزه څېړنیزې هڅې د تمویلېدونکې پروژې برخه ده.

دا راپور په افغانستان کې د کوچیتوب په تړاو د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداری د خپرونو د یوې لړۍ پر بنسټ چمتو شوی او هغوی بشپړوي. پدې لړۍ کې یو راپور د کوچیانو- ځایي وګړو ترمنځ د شخړې د مدیریت په برخه کې د دولت د ونډې په اړه دی او د کوچیانو- ځایي وګړو د شخړو ډول پېژندنه او همدارنګه د پروژې په پیل کې د لومړنیو موندنو د یو راپور خپرول هم شامل دی. لوستونکي کولای شي په افغانستان کې د "کوچي" د تعریف لپاره، کوم چې د دې پروژې لخوا غوره شوی، او په افغانستان کې د کوچیتوب د ټولیز لیدلوري په اړه د بحث لپاره د لومړینو موندنو راپور ته کتنه وکړي. پدې "څارنیزه څېړنه" کې ټولې قضیوی مطالعې د پښتنی کوچیانو مېشتځایونه تر پوښښ لاندې راولي، ځکه دوی په افغانستان کې د کوچي مېشتځایونو غوڅ اکثریت جوړوي.

راپور لومړی د ۲۰۰۱م کال نه وړاندې د مېشتېدنې د تجربو په اړه بحث کوي. له هغې وروسته دا راپور، مخکې لدې چې د کوچیانو د څلورو مېشتځایونو قضیوی مطالعې ته کوم چې ټول د ګاونډي ټولنو سره د شخړو له امله اغیزمن شوي، بیاکتنه وکړي، د ۲۰۰۱ م کال راپدېخوا د مېشتېدلو د بهیرونو لنډیز وړاندې کوي. په ټوله کې، د دې "څارنیزې څېړنې" د چمتو کولو لپاره مونږ د **۲۰۱۹** م کال په پسرلي کې د **۱۲** مېشتو کوچیانو سره مرکې ترسره کړې (په هر مېشتځای کې څلور، ټول د ټولنې مشران او ټول یې نارینه). مونږ په عمدي توګه پر کوچیانو ځانګړې تمرکز وکړ (مېشت ګاونډي ټولنې له پامه وغورځول شوې) ځکه مونږ غوښتل د ټولنې له منځ څخه د مېشتېدنې د محرکاتو په اړه نظر ترلاسه کړو. مونږ د دې فرضیې څخه پیل وکړ چې په شاوخوا سیمو کې مېشتې ټولنې به د کوچیانو د مېشتځایونو په اړه نسبتاً منفي نظرونه ولري.

د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداری د بې نومو همکارو بیاکتونکو څخه د راپور د لابډاینې پخاطر د نظریاتو او تجربو د شریکولو په برخه کې د دوی د زیات ملاتړ څخه کورودانی کوي او همدارنګه د ډاکټر انتونیو ګیستوزي څخه په افغانستان کې د نومورې د زیار نه ډکې څېړنې له امله مننه کوي.

په درنښت

ډاکټر اورځلا نعمت

د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداری رئیسه

د پیل خبرې

دا "څارنیزه څېړنه" د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداری د پروژې یوه برخه ده چې د اروپایي ټولنې لخوا تمویلیږي. دا راپور په افغانستان کې د کوچیتوب په تړاو د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداری د خپرونو د یوې لړۍ پر بنسټ چمتو شوی او هڅوی بشپړوی. پدې لړۍ کې یو راپور د کوچیانو- ځایی وګړو ترمنځ د شخړې د مدیریت په برخه کې د دولت د ونډې په اړه دی او د کوچیانو- ځایی وګړو د شخړو ډول پېژندنه او همدارنګه د پروژې په پیل کې د لومړنیو موندنو د یو راپور خپرول هم شامل دی.[۱] لوستونکي کولای شي په افغانستان کې د "کوچي" د تعریف لپاره کوم چې ددې پروژې لخوا غوره شوی او په افغانستان کې د کوچیتوب د ټولیز لیدلوری په اړه د بحث لپاره د لومړنیو موندنو راپور ته کتنه وکړي. پدې "څارنیزه څېړنه" کې ټولې قضیوی مطالعې د پښتنی کوچیانو مېشتځایونه تر پوښښ لاندې راولي، ځکه دوی په افغانستان کې د کوچي مېشتځایونو غوڅ اکثریت جوړوي.

د کوچیانو مېشتېدلو ته پالیسی جوړونکی تر ډېره په افغانی ټولنه کې د دوی د لازیات بشپړ ادغام په سترګه ګوري، ترڅو لدې لارې دوی ته چوپړتیاوي د لاسرسی وړ وګرځي او د کوچیانو - ځایی وګړو ترمنځ شخړې ته د پای ټکی کېښودل شي. په حقیقت کې ډېری کوچیان کله ناکله د حکومت په مالی مرسته د عملی کېدونکو طرحو په پایله کې لا له مخکې مېشت شوي، خو زیاته برخه یې تر ډېره د ځانی بهیرونو په پایله کې مېشت شوی.

دا "څارنیزه څېړنه" پر دې موضوع تمرکز کوی چې ولی او څرنګه د کوچیانو مېشتول د کوچیانو - ځایی وګړو پر شخړې اغېز شیندی، ترڅو دې حقیقت ته ورسیږي چې آیا امکان لری چې د کوچیانو د مېشتولو د بهیر څخه د کوچیانو - ځایی وګړو ترمنځ د شخړې کمولو د یوې عملی تګلارې په توګه کار واخیستل شي. د دې کار لپاره دا راپور د کوچیانو د مېشتځایونو څلورو قضیوی مطالعو ته کتنه کوی: دوه د دولت په مالی ملاتړ د رامنځته شوو مېشتځایونو قضیې او دوه د خپلسرې مېشتځایونو قضیې. دغه مطالعات د ځانګړو مېشتځایونو په اړه یو لړ شالیدی معلومات وړاندی کوی، د مېشتولو د بهیر عملی والی تر بحث لاندې نیسی او د کوچیانو - ځایی وګړو پر شخړې د هڅوی اغېز څېړي. موقعیتونه په عمدی توګه یو او بل ته نږدې وټاکل شول ترڅو دوه جوړه قضیوی مطالعې ولرو: په کابل ولایت کې یو خپلسرې او یو د دولت په مالی مرسته قضیه (حاجی جنت ګل او کوچی آباد) او همدارنګه په لوګر ولایت کې د دواړو څخه یوه یوه قضیه (وزیر کارېز او دشت خاکه). کابل او لوګر لدې امله غوره شول چې دوی د کوچیانو د مېشتېدو دوې اصلی سیمې دي.

راپور لومړی د ۲۰۰۱م کال نه وړاندې د مېشتېدنې د تجربو په اړه بحث کوی، له هغې وروسته د کوچیانو د څلورو مېشتځایونو قضیوی مطالعې ته کوم چې ټول د ګاونډي ټولنو سره د شخړو له امله اغیزمن شوی د بیاکتنې څخه مخکې، دا راپور د ۲۰۰۱ م کال راپدېخوا د مېشتولو د بهیرونو لنډیز وړاندې کوی. په ټوله کې، د دې "څارنیزې څېړنې" د چمتو کولو لپاره مونږ د ۲۰۱۹ م کال په پسرلی کې د ۱۲ مېشتو کوچیانو سره مرکې وکړې (په هر مېشتځای کې څلور، ټول د ټولنې مشران او ټول یې نارینه). مونږ په عمدی توګه پر کوچیانو ځانګړی تمرکز وکړ (مېشت ګاونډي ټولنې له پامه وغورځول شوې) ځکه مونږ غوښتل د ټولنې له منځ څخه د مېشتېدنې د محرکاتو په اړه نظر ترلاسه کړو. مونږ ددې مفروضې څخه پیل وکړ چې په شاوخوا سیمو کې مېشتې ټولنې به د کوچیانو د مېشتځایونو په اړه نسبتاً منفی نظریات ولري.

---

۱ انتونیو ګیستوزی، «د کوچیتوب او د کوچي – ځایي وګړو د شخړې په مدېریت کې د افغان دولت ونډه» (کابل: د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره، جنوری ۲۰۱۹)؛ انتونیو ګیستوزی، « په افغانستان کې د کوچي – ځایي وګړو د شخړې ډولونه» (کابل: د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره، جنوری ۲۰۱۸)؛ انتونیو ګیستوزی، « په افغانستان کې د کوچي – بزګر ترمینځ د شخړو څېړنه» (کابل: د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره، جولای ۲۰۱۷).

په پخوا کې د میشتیدو تجربې

په افغانستان کې د کوچیانو د مېشتولو مفکوره نوې نده. د امیر عبدالرحمان خان او د نوموړي د ځای ناستي دوهم حبیب الله د پاچاهیو پر مهال، د نورو مواردو ترڅنګ، د کوچیانو د مېشتېدلو څخه هغو سیمو ته د مرکزي حکومت د واک غځولو د یوې آلې په توګه کار واخیستل شو چیري چې د حکومت واکمنی کمزوري وه او له همدې امله څرګنده وه چې دا کار به د اختلافاتو د رامنځته کېدو سبب شي. په همدې بهیر کې، کوچي او نیمه کوچي وګړو ته د متخاصمو خلکو په منځ کې ځمکې ورکړل شوې ترڅو کوچیان د مرکزي حکومت پر ملاتړو واړوي. دغه مېشتېدونکي وګړي تر ډېره نیمه کوچیانی پاتې شول.[2]

د نادرشاه او ظاهرشاه د پاچاهیو پر مهال، د دښتي سیمو د خړوبولو او د هغوی د آبادولو په اړه یوه نوې تګلاره رامنځته شوه ترڅو کرهنیز تولید زیات شي. ډېری هغه کسان چې د ۱۹۴۲-۱۹۷۹م کلونو په دوران کې د داسې طرحو پر بنسټ لکه د هلمند په دره کې مېشت شول کوچیان وو. په هر صورت، دغه طرحې فقط په نسبي ډول بریالي شوې، ځکه پدې برخه کې د انجینیرۍ، خاورې او د نمرو د ناکافي اندازو په شمول یو شمېر ستونزو شتون درلود.[3]

همدارنګه کوچیان د ۱۹۷۸ م کال نه وروسته د چپي رژیم لخوا، کوم چې د یوې کودتا له لارې قدرت ته ورسېد، د ځمکې د اصلاحاتو د عملي کېدو څخه هم برخمن شول. د دوی له ډلې یو شمېر کسانو د اصلاحاتو پر مهال ځمکې ترلاسه کړلې، خو سره لدې هم دغه اصلاحات تر ډېره ناکامه او په لویه کې د ننګونو سره مخامخ وو.[4]

په افغانستان کې د عامه عصري کولو د بهیر یوه پایله دا وه چې پالیسي جوړونکو لیواله وو ترڅو کوچیتوب ته د عصري پېر نه د مخکې پدیدې په سترګه وګوري، کوم چې باید له منځه یوړل شي او یا هم ترشا پرېښودل شي، چې دا کار معمولاً د مېشتولو او یا هم د ټولنیز نظم او کاري وېش د عصري مفکورو سره د کوچیانی ژوند د سمون له لارې ترسره شي. د مېشتولو له لارې امکان لري چې د زیربناوو په کارونې سره د ځارویو د نسل پالنې طریقې پیاوړي شي، د څرځایونو څخه کار واخیستل شي او د نورو مواردو ترڅنګ د ځارویو څخه د ترلاسه کېدونکو محصولاتو لپاره بازار موندنه وشي.[5]

خو د ۲۰۰۱ م کال نه مخکې او په ځانګړي ډول د ۱۹۹۰ م کلونو په جریان کې د مېشتېدنې بهیر د دولت د لاسوهنې نه پرته په آزاده توګه ترسره شو. د ساموېل هال (Samuel Hall) لخوا په کابل ولایت کې د کوچیانو په اړه یوې ترسره شوې سروې وموندله چې په داسې حال کې چې یوازې ۷،۰ سلنه وګړي د ۱۹۷۱-۱۹۸۰ م کلونو په بهیر کې مېشت شوي وو او دا شمېره د ۱۹۸۱-۱۹۹۰ م کلونو په بهیر کې ۲.۱ سلنه وه، ۱۹۹۰ م کلونو لا له وړاندې د کوچیانو د مېشتېدو د بهیر پام وړ چټکوالي مشاهده کړي وو: یعنې د دې لسیزې په جریان کې ۱۱.۴ سلنه کوچیان مېشت شوي وو.[6] په یقیني توګه چې دغه نمونه په ملي کچه د منځني سلنې استازیتوب نکوي، خو د ۲۰۰۱م کال نه مخکې د مېشتېدنې د بهیر د جریان په اړه بل هیڅ ډول معلومات شتون نلري. څرګنده ده چې د ۱۹۷۸ م کال څخه وروسته شخړه یو داسې عامل ګڼل کیږي چې ډېری کوچیان یې اړ کړل ترڅو خپلو مهاجرتونو ته د پای ټکی کېښږدي او تر ډېره د پاکستان د کډوالو په پنډغالو کې لږ تر لږه په لنډمهاله ډول مېشت شي. د ۱۹۸۰ او ۱۹۹۰ م کلونو په وروستیو کې، د هیواد ډېری سیمې لا له مخکې نه د کوچیانو د تګ لپاره محدودې شوې وې، چې دې کار ډېری کوچیان مېشتېدو ته اړ کړل.

۲ لیز آلډن ویلي، "د ځمکې حقوق په بحران کې" (کابل: د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره، ۲۰۰۳)، ۴۰ پاڼه.
۳ ویلي، "د ځمکې حقوق"، ۴۱ پاڼه.
۴ ویلي، "د ځمکې حقوق"، ۴۷-۴۸ پاڼه.
۵ هرمان کروتزمن او ستیفان شوټ، "جنجالي مشترکات – د افغانستان په شمال ختیځ کې د کوچیانو بیلابیلې ناامنۍ" Erdkunde ۶۵ ګڼه. ۲ شمېره: ۹۹-۱۱۹ (۲۰۱۱)، ۱۰۴ پاڼه.
۶ "د کابل د نوي ښار په سیمه کې د کوچي وګړو یوه مطالعه" (کابل: ساموېل هال، ۲۰۱۲)، ۳.۱ جدول.

د ۲۰۰۱ م کال را وروسته میشتیدنه

که څه هم د کوچیانو مېشتېدل، لکه څرنګه چې پورته بیان شو، د پېړیو راهیسې په افغانستان کې جریان لري، خو د ۲۰۰۱ م کال وروسته دغه بهیر ګړندی شو. کیدای شي دا تر یو حده د اقتصادي، سیاسي او چاپېریالي شرایطو پایله وي. په ۲۰۰۵ م کال کې "د کوچیانو په اړه څو اړخیزې ملي ارزونې" وموندله چې ۱۵ سلنه کوچیان په دایمي توګه مېشت شوي دي.[۷] د کوچیانو ریاست کوم چې په ۲۰۰۲ م کال کې تاسیس شو، تر دې دمه ندی توانېدلی چې د کوچیانو په اړه یوه نوې سروې ترسره کړي، خو اټکل کوي چې په ۲۰۱۹ م کال کې ممکن شاوخوا د ۴.۵ - ۵ ملیون کوچیان په هیواد کې اوسیږي. ویل کیږي چې لدې ډلې، شاوخوا ۱۵۰,۰۰۰ – ۲۲۰,۰۰۰ یې نیمه کوچیان دي، که څه هم داسې ښکاري چې بشپړ کوچیتوب اوسمهال له منځه تللی. دغه شمېرې ښیي چې د ۲۰۰۱ م کال نه وروسته په کوچیتوب کې په ډراماټیکه توګه کموالی راغلی دی، ولو که دغو ټولو شمېرو ته په محتاطانه نظر وکتل شي.[۸]

د ساموېل هال (Samuel Hall) له لوري یوې ترسره شوې څېړنې هم موندلې چې د ۲۰۰۱م کال نه وروسته د کابل ولایت د کوچیانو ترمنځ د مېشتېدو بهیر په ډراماټیکه توګه چټک شوی دی. په داسې حال کې چې د ۲۰۰۱م کال څخه مخکې یوازې ۱۴.۲ سلنه کوچی وګړی مېشت شوي وو، د ۲۰۰۱-۲۰۰۲ م کلونو په بهیر کې دا شمېره ۴۴.۳ سلنه او د ۲۰۰۷ – ۲۰۱۱ م ترمنځ ۴۱.۱ سلنې ته رسېدله.[۹] د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداری د دې پروژې لپاره مرکه کېدونکو کسانو منلې چې داسې ښکارې د مېشتېدو پر لور لیوالتیا زیاته شوې.[۱۰]

د میشتیدنې ترشا عوامل (محرکات)

زمونږ د څلورو قضیوي مطالعو لپاره د مرکه کېدونکو کسانو د څرګندونو پر بنسټ د مېشتېدنې د بهیر عوامل، پرته لدې چې د هغو کسانو ترمنځ توپیر وشي کوم چې د چارواکو لخوا په مجوزه دولتي مېشتځایونو او نورو کې اوسیږي، عبارت دي له: وچکالي، د ځایي وګړو سره شخړه، په هیواد کې د تاوتریخوالي ډېرېدونکې کچې، د څارویو ناروغی او، په یقیني توګه، جګړه او نا امني.

د ساموېل هال (Samuel Hall) د څېړنې څخه ورته موندنې ترلاسه شوې: وچکالي، اوبو ته د لاسرسي نشتوالی او همدارنګه څرځایونو ته نه لاسرسي تر ډېره د میشتیدنې د لاملونو په توګه په ګوته شوي وو.[۱۱] همدارنګه د ساموېل هال د څېړنې لپاره ۴۷ سلنه مرکه کېدونکو کسانو رواني جګړې ته هم د مېشتېدو د عامل په توګه اشاره کړې وه، په داسې حال کې چې د مېشت ژوند دود جاذبه هم د ۴۵ سلنه کسانو په وینا د مېشتېدو د عواملو څخه شمېرل کیږي، چې د کوچنیانو لپاره تعلیم او روغتیایي چوپړتیاوو لاسرسي ته په ځانګړې توګه اشاره شوې وه.[۱۲]

۱ عامل: اقتصادي اړتیا / بیوزلې

د دې لپاره چې کوچیتوب پایښت ومومي، یوې کوچیانی کورنۍ لږ تر لږه د ۴۰-۵۰ څارویو (معمولاً پسونو) ته اړتیا لري. کله چې د رمې شمېر تر دې ټیټ شي، فقط یو څو محدود کلونه وخت نیسي ترڅو په احتمالي توګه دغه کورنۍ مېشتېدنې ته اړه شي. د ځمکې د اخیستلو لپاره ډېر ځله کوچیان اړ دي چې حتی نور څاروی خرڅ کړي، له همدې امله د ژوند تېرولو (ګوزارې) لپاره په زیاته توګه د اقتصادي فعالیتونو پر نورو ډولونو باندې تکیه کوي.[۱۳]

---

۷ فراک ډی ویجر، "د کوچیانو په اړه څو اړخیزه ملي اروزنه" (کابل: د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت، مې ۲۰۰۵).
۸ د کوچیانو ریاست د یو چارواکی سره مرکه، کابل، مې ۲۰۱۹.
۹ "د کوچي وګړو یوه مطالعه"، ۳.۱ جدول.
۱۰ ګیستوزي، « د کوچي – بزګر څېړنه».
۱۱ "د کوچي وګړو یوه مطالعه"، ۲۳ پاڼه.
۱۲ "د کوچي وګړو یوه مطالعه"، ۲۵-۲۶ پاڼه.
۱۳ هرو نیکول، "زما دره څومره سمسوره وه: د ده سبز په ولسوالۍ کې د بې ځمکو کوچي وګړو راتلونکی" (د اسلامي نړۍ او مدیترانې ارزونه، ۱۳۳، ۲۰۱۳)، ۲۳۵-۲۳۶ پاڼې.

۲ عامل: پوهنې او روغتیایي چوپړتیاوو ته د لاسرسي زیاتوالی

مېشتېدنه روغتیایي او ښوونیزو چوپړتیاوو ته د لاسرسي سبب ګرځي، چې داسې څه ته لاسرسی په پخوا کې د کوچیانو لپاره ډېر ستونزمن وو، او زمونږ له لوري د مرکه کېدونکو کسانو لخوا هم تائید شو.[14,15] که څه هم دا ممکن د مېشتېدنې د لومړنیو هڅو عامل نه شمېرل کیده، خو کله چې مېشتو کوچیانو د دغو ښېګڼو قدرداني پیل کړل، دوی په همدې ډول خپلو نورو کوچي خپلوانو ته بلنه ورکړه ترڅو دغو چوپړتیاوو ته د لاسرسي پخاطر مېشت شي. دا عامل د ۲۰۰۱م کال نه وروسته، کله چې افغانستان د جګړې څخه د رغېدو پر لور ګام واخیست او د پوهنې او روغتیایي چوپړتیاوو وړاندې کېدل بیرته پیل شول، اساسي ونډه ولوبوله، او داسې ښکاري چې دې عامل پام وړ اغېز درلودلی. په حقیقت کې، که څه هم د ۱۹۹۰م کلونو په جریان کې کوچیاني ژوند ته بیرته مخ اړول کوم غیر عادي کار نه شمېرل کېده، خو د ۲۰۰۱م کال نه وروسته داسې څه کول نادر شو. په ۱۹۹۰م کلونو کې، کوچیاني ژوند لاهم د هغو کوچیانو لپاره چې د جګړې له امله اړ شوي وو چې په پاکستان کې کډوال شي زړه راښکونکی ښکارېده او د دوی له ډلې ډېرو کسانو رمې وپلورلې او مطلقاً هڅه یې وکړه چې بیرته کوچیان شي.[16,17]

۳ عامل: د یوې پیاوړې ټولنې رامنځته کول

یو ځای او په ګډه اوسېدل پدې معنی هم دی چې مېشت کوچیان کولای شي د مهاجرتي لارو په اوږدو کې د خواره شوو وړو کورنیو هستو په پرتله د خپلوانو د لویې ډلې سره په غوره توګه مرسته وکړي. بالآخره کوچیان کولای شي یو بډایه ټولنیز ژوند ولري او خپل مراسم او دودونه په ګډه ولمانځي او همدارنګه د یو بل ملاتړ وکړي.[18]

> دلته د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د اوسېدنې ښېګڼه داده چې پدې ځای کې ډېری داسې کوچیان هستوګن دي کوم چې ورته دودونه او رواجونه او همدارنګه د یو بل سره د خپلوی اړیکې لري. د دې ترڅنګ، مونږ کولای شو د سختو حالاتو پرمهال د یو بل ترڅنګ ودرېږو.[19]

باید اضافه شي چې مېشت کوچیان خپلو دوستانو او خپلوانو ته بلنه ورکوي (هڅوي) ترڅو د دوی سره یوځای مېشت شي. ډېرو دا بلنه ومنله ځکه د یو زیات شمېر کوچیانو د مېشتېدو سره د مېشتېدنې بهیر آسانه شو او خپلوانو کولای شول چې د احتمالي مېشتېدونکو کوچیانو سره د اوسېدنې، روزګار، یوه اندازه مالي ملاتړ او همدارنګه د سلاوو یا لارښوونې په برخه کې مرسته وکړي.[20]

> دغه کوچیان کوم چې په ښارونو کې مېشت شوي، دوی مونږ ته هم وایي چې کوچیاني ژوند بس کړو او ښارونو ته مخه کړو. ځکه پدې کوچیاني ژوند کې ډېرې ستونزې دي.[21]

---

۱۴ نیکول، "زما دره څومره سمسوره وه"، ۲۳۵-۲۳۶ پاڼې.
۱۵ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ اپریل ۲۰۱۹.
۱۶ د برکي برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۴ مې ۲۰۱۹.
۱۷ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ اپریل ۲۰۱۹.
۱۸ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۱ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۲ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۳ مارچ ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۴ مارچ ۲۰۱۹.
۱۹ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۱ فبروري ۲۰۱۹.
۲۰ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۱ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۲ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۳ مارچ ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۴ مارچ ۲۰۱۹؛ د کوچي آباد په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ مارچ ۲۰۱۹؛ د کوچي آباد په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ مارچ ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۴ اپریل ۲۰۱۹؛ په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، برکي برک، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، برکي برک، ۲ اپریل ۲۰۱۹؛ په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، برکي برک، ۳ اپریل ۲۰۱۹؛ په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، برکي برک، ۴ مې ۲۰۱۹.
۲۱ د بابکرخیل قوم د کوچي مشر سره مرکه، د کابل ولایت ده سبز ولسوالي، ۲۸ جنوري ۲۰۱۷.

۴ عامل: مالي تراکم او د نويو مهارتونو ترلاسه کول (زده کړه)

يو شمېر کوچيان پدې برياليي شوي چې د پام وړ پانګې راټولې کړي، کوم چې د ۲۰۰۱م کال نه وروسته کله چې جګړه پای ته رسېدلې ښکارېده، د هغوی پواسطه يې هټۍ وپلورلې او يا يې هم په مرسته کاروباورنه پيل کړل. په نورو مواردو کې، خليجي هيوادونو ته مهاجرت د دې لامل شو چې د دوی له ډلې ځينې کسان پيسې وګټي او لږ تر لږه يوه برخه يې بيرته په افغانستان کې پانګونه کړي.[22] پر دې سربېره، د ميشتېدو له لارې، کوچيان کولای شي د خپلو نويو زده شوو مهارتونو څخه سمه ګټه پورته کړي او د اوږدې جګړې په پايله کې د بېځايه کېدو په سبب نوی فرصتونه کشف کړي.

خو لدې سره سره مېشتېدل خپل زيانونه هم لري. کوچيانو خپله نسبي آزادي له لاسه ورکړې او د افغانستان د نورو وګړو په څېر د ځايي متنفذينو د واکونو او غوښتنو تابع ګرځېدلي.

> [مشران] زمونږ څخه پيسې ټولوي او مونږ مکلف يو چې ور يې کړو ځکه که مونږ پيسې ورنکړو، نو دوی بيا مونږ ته بد رد وايي او هڅه کوي چې په مېشتځای کی مونږ منزوی کړي.[23]

۲۲ د نيازي قوم د کوچي مشر سره مرکه، د خوست ولايت ديری ولسوالی، ۸ اپريل ۲۰۱۷.

۲۳ د وزير کاربز په مېشتځای کې د مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ اپريل ۲۰۱۹؛

قضیوي مطالعې: د میشتېدنې عملي توب او پر شخړې د هغې اغېز

د حکومت په اجازه رامنځته شوي میشتځایونه

د سناتور حاجي جنت گل د ښارگوټي قضیه

د حاجي جنت گل مېشتځای د کابل ښار لوېدیځ لور ته پر هغو ځرځایونو جوړ شو چې پخوا د کوچیانو لخوا کارول کېده، او د یو مشر د وینا پر اساس تر ۱۲۰،۰۰۰ تنو پورې اوسېدونکي لري. لدې مځکې هم هلته د مېشتېدنې ځینې "خپلسري" بهیرونه جاري وو، خو په ۲۰۰۹ م کې، سناتور جنت گل ولسمشر کرزي پر دې قانع کړ چې دولتي ځمکه کوچیانو ته انتقال کړي ترڅو د مېشتو کوچیانو لپاره یو ښارگوټی جوړ شي او همدارنگه دوی ته د ځمکې رسمي اسناد ورکړي. له هغې وروسته دا ښارگوټی د حاجي جنت گل په نامه ونومول شو. د هغه وخت راهیسې دغه مېشتځای د هغې اصلي ځمکې په تناسب چې د کرزي لخوا ورکړل شوې وو، د ځایي ځورواکو لخوا د ځمکې د زیات غصب له امله ډېر پراخ شوی. پدې توگه د بیلابیلو ولایتونو لکه خوست، پکتیا، پکتیکا، ننگرهار، لغمان، کابل، پروان، کندوز، بغلان او لوگر څخه د کوچیانو مختلف قومونه د جنت گل په ښارگوټي کې مېشت شوي دي.[۲۴]

مېشت کوچیان د هڅیو د پرانیستلو، د ترانسپورت او یا هم کوم بل کاروبار (معمولاً د موټرونو د پېر او پلور) له لارې او یا هم د تنخواه لرونکې روزگار پواسطه عاید ترلاسه کوي. خو ددې سره سره، د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې ډېری مېشت کوچیان د خپل اوسني وضعیت څخه د ۲۰۰۱م کال نه وروسته د ستونزمن کوچیاني ژوند په پرتله خوښ ښکاري. څرگنده نده چې آیا دوی خپل نوی ژوند خوښوي او یا دوی وسایل یا امکانات په واک کې نلري، خو د دغو مېشتو کوچیانو له ډلې حتی ډېر لږ کسان خپل پخواني ژوند ته د بېرته گرځېدو په اړه فکر کوي.[۲۵]

> کله چې یو کوچي مېشت شي او د مېشت ژوند د گټو څخه خوند واخلي، هغه به هیڅکله کوچیاني ژوند ته مخ وانه ړوي ځکه مونږ ټول پوهیږو چې کوچیاني ژوند د هلوځلو او زیاتو سختیو او ستونزو څخه ډک دی.[۲۶]

> حتی که چیرې کوچیاني ژوند ته د بېرته گرځېدو زمینه برابره وي، نو بیا به هم مونږ داسې ونکړو ځکه چې مونږ د څارویو د اخیستلو او کوچیاني ژوند د بیا پیلولو لپاره پیسې نلرو. که زه خپل اوسنی کور خرڅ کړم، نو دا به د ۲۰ څارویو د یوې رمې د اخیستلو لپاره بسنه ونکړي.[۲۷]

د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې مېشت کوچیان، د یوې عمومي قاعدې په توگه، زیات شمېر څاروی نه ساتي، ځکه په سیمه کې ډېر لږ ځرځایونه شته او په غره کې ځرځای ته تلونکې لاره خوندي نده. د مرکو پر بنسټ، په ښارگوټي کې شاوخوا ۸۰ سلنه مېشت کوچیان هیڅ څاروی نلري، یا هم تر ډېره، دوه یا درې څاروی یې ساتلي، د کوم څخه چې د خپل کورني اړتیا د پوره کولو لپاره کار اخلي. نږدې ۲۰ سلنه کورنۍ لاهم پام وړ شمېر څاروی لري. شاوخوا ۲۰۰ کورنۍ (د ټولو کورنیو درې سلنه) زیاتې رمې لري، خو تر ډېره د موسمي کډوالۍ پر ځای د څارویو کاروبار کوي. کیدای شي د دغو زیاتو رمو درلودونکو کورنیو څخه یوازې ۵۰- ۹۰ (د ټولو کورنیو یو سلنه) یې لاهم په کوچیاني ژوند کې ښکېل دي، یعنې د کورنۍ یوه برخه یې لاهم د څارویو سره سفر کوي.[۲۸]

د حاجي جنت گل ښارگوټي د افغان چارواکو لخوا د کوچیانو د مېشتولو د پیل شوو سترو پروژو څخه یوه ده، خو په عمل کې د هغې پلي کول د هغه څه په پرتله چې په پام کې نیول شوي وو ډېر توپیر لري. د کرزي لخوا صادر شوی فرمان په ځانگړې توگه د هغو قبیلو د کوچیانو لپاره ځمکه ځانگړې کړې وه چې دغې سیمې (لکه تره خیل) ته یې مهاجرت کاوه او هلته مېشتېدو ته لیواله وو. خو د یو پیاوړي کوچي ځورواکې لاس ته ددې پلانونو په لوېدو او/یا لدې امله چې په حقیقت کې د گټه اخیستونکو کوچیانو ډېره برخه پر خپلو نمرو د

۲۴ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۱ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۲ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۳ مارچ ۲۰۱۹؛

۲۵ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۱ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۲ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۳ مارچ ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۴ مارچ ۲۰۱۹.

۲۶ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۱ فبروري ۲۰۱۹؛ په دشت خاکه کې د مېشت کوچي سره مرکه، برکي برک، ۲ اپریل ۲۰۱۹.

۲۷ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۴ مارچ ۲۰۱۹.

۲۸ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۳ مارچ ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۲ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۱ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت گل په ښارگوټي کې د مېشت کوچي سره مرکه، ۴ فبروري ۲۰۱۹.

کور جوړولو توان نه درلود ، د دې سبب شو چې د ځمکې ډېره برخه پر ځایي خلکو یا هغو کوچیانو چې مستحق نه وو (ځکه ددوی ټولنو په دودیزه توګه ددغو څرځایونو څخه کار نه اخیستل)، او یا حتی پر ځینې هغو کسانو (او یا د یو شمېر کسانو په وینا ډیری) چې دغه ځمکې باید په وړیا توګه ورکړل شوی وای، وپلورل شوې. ځینې ځواب ویونکی حتی پدې نظر وو چې په حقیقت کې هیچا کومه نمره په وړیا توګه ترلاسه نکړه. تر ۲۰۱۹ م کال پورې، د حاجي جنت ګل د ښارګوټي نیمایي وګړی ممکن هیڅ کوچیانی مخینه ونلري. د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د ځمکې د نمرو بیې د اصلي ۵۰،۰۰۰ افغانۍ څخه (د هر ۴۰۰ متر مربع نمرې پر سر) نن ورځ تر ۳۰۰،۰۰۰ پورې لوړې شوی او اوسمهال ډیر کوچیان یې د اخیستلو توان نلري.

په افغانستان کې داسې "د ځواک لیدلوری" غیر عادي ندی.[29] یوه سرچینه ادعا کوي چې پدې پلان کې ښکېل یو ستر کوچی ځورواکی د داسې ځمکو د پلورلو له لارې ۳۵ ملیون ډالره ګټلی دې؛ نوموړی او د هغه د کورنۍ غړی په ښارګوټي کې د ځمکو د ټولو ترسره کېدونکو معاملو پر سر د پیسو (فیس) غوښتنه کوي، او د دوی ۵۰ کسیزه وسلواله ډله ځایي اوسېدونکی دې کار ته د غاړې اېښودلو پخاطر ګواښي.[30] نورو سرچینو څرګنده کړه چې یاد ځورواکي د عام المنفعه کارونو او په ښارګوټي کې د چوپړتیاوو د وړاندې کولو لپاره هم پیسې ټولوی، او همدارنګه د هټیو او هر ډول اقتصادي فعالیت څخه مالیه ټولوي. داسې ادعاوې هم کېدلې چې یوه نمره ځمکه پر بیلابیلو پېرودونکو خرڅه شوی او پخوا کې خرڅه شوی نمرې مصادره او بیرته پلورل کیږي.[31]

په پایله کې د حاجي جنت ګل ښارګوټي د ذکر شوي کوچي ځورواکي لپاره په یوه داسې آله بدله شوې چې په مرسته یې د ځواک یو مرکز جوړ کړی ترڅو په مټ یې خپلو سیاسي موخو ته ورسیږي، یعنې د ولسمشرۍ، د نوماندانو او همدارنګه پارلمان ته د خپلې نوماندۍ څخه ملاتړ وکړي. تر ټولو اړینه دا چې کوم ځورواکی چې د حاجي جنت ګل د ښارګوټي واکې په لاس کې لري هغو کسانو ته چې د نوموړي څخه یې ځمکې پېرلی، د خپل ځان نه "د ځمکې قبالې" صادرې کړي، خو پېرودونکو د چارواکو څخه د ځمکې هیڅ ډول اسناد اوقبالې ندي ترلاسه کړې. د دوی له ډلې ځینې یې پدې نظر دي چې په اصل کې همدا ځورواکي دی چې د چارواکو لخوا د ځمکې د عادي قبالو د اصدار مخه نیولې، ترڅو دغه ځمکې پخپل واک کې وساتي.[32]

> پدې بهیر کې، مونږ د (نوم لیری شوی) سره لیدلي او مونږ د نوموړی څخه غوښتنه وکړه چې په ذکر شوي مېشتځای کې د نمرو او ځمکې د ویش پر مهال د (نوم لیری شوی) قبیله په پام کې ونیسي. نوموړی دا خبره ومنله او مونږ ته یې وویل چې دی به زمونږ د قبیلې هرې کورنۍ ته دوې نمرې راکړي، خو دا معامله پدې شرط ترسره شوه چې د اړتیا پر مهال به د ناصرو قوم د نوموړي سره مرسته او ورڅخه ملاتړ کوي. مونږ دا خبره ومنله [.]. کله چې د نوموړی کسانو د مېشتځای نقشه چمتو کړه، نوموړی د ناصر قوم ۲۰ کورنیو ته ۴۰ نمرې ورکړلې، چې هره نمره یې د کور جوړولو لپاره ۴۰۰ متر مربع ځمکه درلوده.[33]

د حاجي جنت ګل د ښارګوټي ځورواکي اوسېدونکو ته وایي چې نوموړی به د دوی څخه د هر ډول ګواښ پر وړاندې ساتنه وکړي او همدارنګه د کابل ښاروالی به اړ کړي ترڅو دوی ته چوپړتیاووي وړاندې کړي.[34] د اوسېدونکو له ډلې یو تن تائیدوي چې ځورواکی هڅه کوي ترڅو اوسېدونکی د نوموړي پر ساتنې او ملاتړ ډاډمن کړي، او د نورو مواردو ترڅنګ، د مېشتځای د بهرنیو اړیکو واکې په خپل لاسي کې وساتي:

> [نوم لیری شوی] مونږ ته وایي چې دی به د هر ډول ستونزو پر وړاندې زمونږ څخه ساتنه وکړي. نوموړی ډېر ځله په دولت کې دننه د خپل نفوذ په اړه خبرې کوي او وایي چې هر ټاکل کېدونکی ولسمشر دده ملاتړ ته اړتیا لري او همدارنګه هغه مونږ ته نورې ادعاوې هم کوي. [.]. که چیری کومه ورځ (نوم لیری شوی) نور نه وي، مونږ به هرو مرو په ستونزو کې ګېر یو ځکه نوموړی داسې یوازینی کس دی چې د ښارګوټي کورنې او بهرنې اړیکې اداره کوي.[35]

---

۲۹ نیک میسزاک او الیساندرو مونسوتي، "د ځواک لیدلوری: ځایي هلې ځلې او د افغانستان د کابل په څنډو کې کلیوال – ښاري ملي خطرات" (د بزګرانو د مطالعاتو ژورنال، ۴۱:۲، ۱۸۳-۱۹۸، ۲۰۱۴).

۳۰ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۱ فبروري ۲۰۱۹.

۳۱ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۲ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۳ مارچ ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۴ مارچ ۲۰۱۹.

۳۲ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۱ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۳ مارچ ۲۰۱۹.

۳۳ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۴ مارچ ۲۰۱۹.

۳۴ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۴ مارچ ۲۰۱۹.

۳۵ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۳ مارچ ۲۰۱۹.

وروسته بیا څورواکې پر دوی د خپل نفوذ او فشار په کارولو سره دوی د ځان د ملاتړ په خاطر راټولوي - چې په وروستي ځل داسې څه د ۲۰۱۹ م د فبرورۍ په میاشت کې رامنځته شو، کله چې نوموړي دوی دې ته اړ کړل ترڅو د مرکزي دولت پر ضد په یوه لاریون کې ګډون وکړي. همدارنګه نوموړی څورواکی مدام د نورو څورواکو او ټولنو سره، کوم چې د نوموړي تر موخې لاندې دي، په شخړو کې ښکېل دی.

> د تېرو ولسمشریزو ټاکنو پر مهال کله چې د [نوم لیرې شوی (بل ځایی څورواکي)] ترمنځ نانډرۍ راپورته شوې، زه راغلم او په هغه شخړه کې مې ګډون وکړ، خو لکه څنګه چې تاسو پوهیږئ، هغه شخړه د ځمکې پر سر نه وه بلکه د [نوم لیرې شوی] د ملیشو او [نوم لیرې شوی] ترمنځ وه، چا چې غوښتل ټاکنې د ځان په ګټه وګرځوي...[۳۲]

په یقیني توګه، د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د کوچیانو مېشتېدل د واک یو داسې مرکز رامنځته کړی چې د کوچیانو د دغه مشر څخه یې یو څورواکی جوړ کړی - چې کولای شي د خپل ځواک او نفوذ څخه د دې سیمې څخه بهر هم کار واخلي.[۳۷]

د خوشي د وزیر کارېز قضیه

د وزیر کارېز مېشتځای (خوشي ولسوالي، لوګر) په ۲۰۱۳م کې پرانیستل شو. دغه مېشتځای شاوخوا **۵،۰۰۰** جریبه (۱۰ کیلومتر مربع) ساحه په بر کې نیسي او اوسمهال پر دوو سیمو ویشل شوی: یوه یې نږدې **۲،۰۰۰** جریبه ساحه ده چې پکې د احمدزي قوم د موسی خیل قبیلې نږدې ۱۲۰-۲۰۰ کورنۍ مېشت دي، او بله یې **۳،۰۰۰** جریبه ده چې د نورو قبیلو یو شمېر کورنۍ (چې د "مهاجرینو" په توګه طبقه بندي شوې) پکې هستوګن دي. د دولتي پلان پر بنسټ په سیمه کې هرې مېشتېدونکې کورنۍ ته د ۱۰ جریبه ځمکې وېش په پام کې نیول شوی وه او هره کورنۍ مکلفه وه چې د ځمکې د هر جریب په بدل کې **۲،۰۰۰** افغانۍ ادا کړي، خو دغه بهیر په سمه توګه عملي نشو او د ځمکو قبالې هیڅکله ونه وېشل شوې. دغو کوچیانو لا له مخکې د ۱۹۸۰ م کلونو په جریان کې پاکستان ته د تګ نه وروسته تر ډېره خپل کوچیاني ژوند پریښی وو. د ۲۰۰۱-**۲۰۰۵** م کلونو په بهیر کې دوی بېرته افغانستان ته کډه شول، او تر ډېره یې په خوست، کابل، ګردیز، لوګر او جلال آباد کې ځمکې رانیولې.[۳۸]

د کرزي د واکمنۍ پر مهال د کوچیانو یو شمېر نامتو مشرانو لکه حاجي نعیم کوچي، د نوموړي ورور حاجي سلیم کوچي او نورو پر افغان چارواکو فشار راوړ ترڅو پدې سیمه کې کوچیانو ته ځمکې ورکړي. د دې کار لپاره ولسمشر کرزي فرمان صادر کړ. په **۲۰۱۷** م کال کې، سیمه د چارواکو لخوا پدې موخه سروې شوه چې د هرې کورنۍ د نمرو حدود څرګند او همدارنګه د ښوونځیو او روغتیایي مرکزونو لپاره ورکړل شوې سیمې ځانګړې شي.

په وزیر کارېز (خوشي) کې د مېشتو کوچیانو اساسي فعالیتونه تر ډېره کرهنیز کارونه او وړې سوداګریزې معاملې دي، که څه هم د ډېرو کورنیو غړي په ښارونو او خلیجي هیوادونو کې په کارونو بوخت دي.[۳۹] دغه مېشت کوچیان د کورنۍ اړتیاوو د پوره کولو لپاره یوائې د ګوتو په شمېر څاروي پالي او هیڅ یو یې په کوچیانۍ ډول ژوند نکوي. دوی د کوچیانۍ ژوند د پرېښودلو څخه خوښ برېښي او لېواله دي چې د مېشتېدو پرته د بلې غورونې په اړه فکر ونکړي. د مناسبې خاورې له برکته د میوه لرونکو ونو په برخه کې د دوی پانګونه تر ډېره بریالۍ ښکاري او ډېرې کورنۍ د دې توان لري چې د ژوندانه د ګوزارې لپاره پر کرهنیزو محصولاتو تکیه وکړي.[۴۰]

> زمونږ یو شمېر خلک چې د روسانو د یرغل پر مهال پاکستان ته کډوال شوي وو او هلته یې د مېشت ژوند ښېګڼې ولیدل سملاسي یې خپل ټول څاروي خرڅ کړل او ځایي کسبونو (کاروبارونو) ته یې مخ واړول.[۴۱]

وروسته لدې چې مېشتو کوچیانو د کرهنیزو موخو لپاره د ځمکو اړول پیل کړل، نورې کوچي ټولنې د ځمکې پر لور لېواله شوې، په ځانګړې توګه د بابر و قوم. د مېشتځای په تړاو ډېرېدونکې لانجه د چارواکو تر کچې ورسېده او په ۲۰۱۸ م کال کې د لوګر چارواکو دغه

۳۲ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۳ مارچ ۲۰۱۹.
۳۷ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۱ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۲ فبروري ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۳ مارچ ۲۰۱۹؛ د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۴ مارچ ۲۰۱۹.
۳۸ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۴ اپریل ۲۰۱۹.
۳۹ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۴ اپریل ۲۰۱۹.
۴۰ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۴ اپریل ۲۰۱۹.
۴۱ د وزیر کارېز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ اپریل ۲۰۱۹.

نورې ټولنې د مهاجرینو په توګه کوم چې د پاکستان څخه راستانه شوي وو، وېشل. د اراضي ریاست (د افغانستان د ځمکو اداره) د دوی ترڅنګ ودرېده او د ځمکې هغه لویه برخه (۳,۰۰۰ جریبه) چې د موسی خیلو لپاره ځانګړې شوې وه پر دوی وویشله، او موسی خیلو ته یې د ځمکو د قبالو د ورکړې څخه ډډه وکړه. مېشتو کوچیانو لږ تر لږه لدې امله اعتراض وکړ چې دوی خپل وخت او ځواک د کورونو پر جوړولو او همدارنګه د کرهنیزو فعالیتونو لپاره د ځمکو پر چمتو کولو خرڅ کړی وو. اصلي مېشته کوچیان (موسی خیل) ادعا کوي چې د اراضي ادارې ته بېې ورکړل شوې او داسې احساس یې کول چې دوی هم باید ددې لپاره چې د خپلې قضیې په تړاو د لوګر په ولایتي ادارې کې ملاتړې او خواخوږي پیدا کړي، باید په کهول کې دننه یو اندازه پیسې ټولې کړي.[۴۲]

د بابرو (چې د اراضي لخوا یې ملاتړ کیږي) او موسی خیلو (چې د ښاري پراختیا وزارت د ملاتړ څخه برخمن دي) ترمنځ په سملاسي توګه شخړه رامنځته شوه چې دا په یو ډول د دولتي اداراتو ترمنځ د اختلافاتو یوه ننداره وه. دا شخړه لدې امله نوره هم کړکېچنه شوه چې د موسی خیل قوم ځیني کسانو د ځمکې د غصب په موخه د اصلي پولې هاخوا په تېریو او سرغړونو لاس پورې کړ.[۴۳]

> زمونږ د مېشتځای شاوخوا یو څه ځمکه شته، کوم چې مونږ هڅه وکړه غصب او د خپل مېشتځای سره یې یو ځای کړو. په حقیقت کې دغه ځمکې د دولت ملکیت دي. حکومت د دې ځمکې لپاره هیڅ کوم پلان نلري، له همدې امله د خپلو مشرانو په سلا مونږ یې دغصبولو هڅه کړې.[۴۴]

موسی خیلو د کوچیانو ریاست ته، کوم چې هڅه وکړه د اراضي اداره پدې کې دخیل کړي، غوښتنه وړاندی کړه خو د دوو کلونو د هلوځلو سره سره دې کار کومه پایله ورنکړه. وروسته بیا د وزیر کاریز موسی خیلو ځانونه د کوچیانو د څرواکو تر ملاتړي او خوندیتوب لاندې راوستل، څوک چې پخپل وار سره هڅه کوي ترڅو په حکومت کې دننه د دوی د اړیکو څخه کار واخلي. څرواکو د مېشتو کوچیانو څخه غوښتنه وکړه ترڅو د حکومتي چارواکو د ملاتړ د ترلاسه کولو یا اساساً هغوی ته د بډو ورکولو پخاطر پیسې ورکړي. دوی همدارنګه ومنله چې په ممکنه ستونزمنو حالاتو کې به د غوښتنې پر مهال د کوچیانو د مشرانو څخه ملاتړ کوي.[۴۵]

د "مهاجرینو" سره اخ او ډب د ۲۰۱۲ او ۲۰۱۸م کلونو ترمنځ رامنځته شول، چې ډېر ځله یې د پولیسو لاسوهنې ته اړتیا درلوده او د اصلي اخ او ډب پر مهال د دواړو لورو څخه ځیني کسان ټپیان شول. موسی خیلو جګړه وګټله او د مقابل لور څخه یې لس تنه اسیران کړل. پولیسو د دواړو اړخونو مشران ونیول. حاجي نعیم کوچي د اسیر شوو "مهاجرینو" د خوشې کولو په بدل کې د موسی خیلو د مشرانو پر خوشې کولو ټینګار کاوه، خو دا لانجه لا تر اوسه نده حل شوې. وروستۍ شخړه د ۲۰۱۹ م په لومړیو کې رامنځته شوه او همداسې ناحل پاتې ده.[۴۶]

اساسي موندنې

وزیر کاریز د بیوروکراتیکو سیالیو یو عمده بیلګه ده چې د مېشتولو طرحه یې د شخړې پر یوې بلې سرچینې بدله کړې ده. د دواړو دولتي مجوزه مېشتځایونو د قضیوی مطالعې څخه داسې څرګندیږي چې د لومړني اجازې د ورکړې نه وروسته دواړه مېشتځایونه تر ډېره د چارواکو له پامه غورځېدلي دي. د مېشتېدلو اصلي ښېګڼه یعنې امنیت د حاجي جنت ګل په ښارګوټي کې د څرواکي له لوري د پلان شوي ناامنۍ او همدارنګه په وزیر کاریز کې د دولتي ادارو د خپلمنځي اختلافاتو له امله له منځه تللې. د کوچیانو د مېشتولو په بهیر کې د حکومت د مستقیمې لاسوهنې منطق، دې حقیقت ته په کتو سره چې هغه کوچیان کوم چې د دواړو طرحو د هر یوې څخه ګټمن شول یا خو له مخکې نیمه کوچیان وو یا حتی مېشت کوچیان وو، لږ تر لږه شکمن ښکاري.

۴۲ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۴ اپریل ۲۰۱۹.

۴۳ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۴ اپریل ۲۰۱۹.

۴۴ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ اپریل ۲۰۱۹.

۴۵ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ اپریل ۲۰۱۹.

۴۶ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ اپریل ۲۰۱۹؛ د وزیر کاریز په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۴ اپریل ۲۰۱۹.

ناقانونه میشتځایونه

د کابل په لوېدیځ کې د حاجي نبي ښارګوټی، د کوچي آباد قضیه

د کوچي آباد مېشتځای د ۱۹۹۰م کلونو په وروستیو کې په تدریجي توګه هغه مهال راځرګند شو کله چې د کوچیانو ځینو کورنیو د پاکستان څخه په راستنېدو سره پدې سیمه کې د کورونو ودانول پیل کړل، چې دغو کورنیو تر ډېره نیمه کوچیانې ژوند درلودل. دغه بهیر د ۲۰۰۱ م کال نه وروسته چټک شو، چې دا کار کم او زیات د هغو کورنیو څخه په بیلګې ترسره شو کوم چې لا له وړاندې هلته په بریالی ډول مېشت شوي وو. د ۲۰۰۸م کال شاوخوا، پدې سیمه کې له مخکې نه ۱۰۰ کورنۍ مېشتې وې. وروسته لدې چې په ۲۰۰۹م کال کې هزاره جاتو ته تلونکې لارې تړل شوې وې،[۴۷] دغه بهیر نور هم ګړندی شو او اوسمهال د سهاکو د قوم ۴۸۰ کوچي کورنۍ پر هغه ځمکه مېشت دي کوم چې د یو شاهي فرمان پر بنسټ د دوی د لنډمهاله هستوګنې لپاره ځانګړې شوې وو (د دوی دودیزو دوبنې څرځایونو ته ځېرمه).

> دا ځمکه زمونږ په پلرونو او نیکونو پورې اړه لري ځکه هغوی دلته اوسېدلي او پاتې شوي دي. د هغه مهال حکومت د داسې ځمکو لپاره حقوقي اسناد صادر کړي او له همدې امله لاهم دا ځمکه زمونږ پورې اړه لري او مونږ یې د ځان د مېشتولو لپاره ترې کار اخلو.[۴۸]

په داسې حال کې چې شاوخوا مېشت خلک هلته د دوبي په موسم کې د کوچیانو د مېشتېدو سره بلد وو، خو سیمه کې په دایمي توګه د دوی مېشتېدو ته په کتو سره د شخړې د رامنځته کېدو احتمال زیات شو. په حقیقت کې، د سهاکو قوم د حاجي نبي د ټول ښارګوټي د ملکیت ادعا کوي، چې دې کار د شخړې د زیاتېدو سره مرسته وکړه. دغه مېشتځای د یو قومي شورا لخوا چې اته غړې لرې اداره کېږي او یوازې یوه قبیله پکې اوسېږي، د عیدوخیل قوم د سهاکو قبیله: په احتمالي توګه هلته ۲,۰۰۰ نارینه، ښځینه او کوچنیان اوسېږي چې ۵۰۰ ایکړه سیمه په بر کې نیسي.[۴۹] یوازې ۱۵-۲۰ کورنۍ د پام وړ شمېر څاروي پالي، چې د تازه وښو پر ځای ورته پروړ ورکول کېږي. د دغو کورنیو له ډلې، یوازې اته یې لاهم د لنډو مهاجرتي لارو په اوږدو کې سروبي ولسوالۍ ته خپلې رمې د پیولو لپاره بیایي، چې په ټوله کې ممکن ۱,۰۰۰ څاروي وي.[۵۰]

په کوچي آباد کې مېشت کوچیان هم په ځینو فعالیتونو لکه واړه کسبونه، موټر چلّونه/ترانسپورت، لاسي کارونه، نارینه دندې او ودانیزو فعالیتونو کې بوخت دي، او د کار موندنې لپاره ډېری تر کوټې سنګی (کابل) پورې تګ راتګ کوي. په پاکستان کې مېشت د کورنۍ ځینې غړي هم د دوی سره د مرستې پخاطر پیسې رالیږي. خو داسې ښکاري چې د حاجي جنت ګل د ښارګوټي په پرتله دا نسبتاً ډېر بېوزله مېشتځای دی او د پخوانی کوچیانې ژوند ارمان لاهم د ډېرو کسانو په زړونو کې تازه دی. د مرکه کېدونکو کسانو یوه یې هم د ماشومانو د تعلیم څخه د مېشتېدنې د یوې ښېګڼې په توګه یادونه ونکړه.

> که چیرې ما پیسې او امکانات موندل، زه به حتماً کوچیانې ژوند ته بېرته ګرځم ځکه د یو کوچي په توګه زه خوشحاله وم. که زما زامن او لمسیان کوچیانی ژوند ته د بیرته ګرځېدو لپاره لیوالتیا ونلري، نو بیا زه چمتو یم چې یو شپون وګومارم ترڅو د څارویو او رمو پالنه وکړي، او پدې توګه، زه به وکولای شم چې هم کوچیانی او هم مېشت ژوند دواړه سمبال کړم. [،] ټول [نور کوچیان] چمتو دي چې کوچیانی ژوند ته بېرته وګرځي....[۵۱]
>
> که حالات بېرته عادي شي او مونږ په ټول هېواد کې امنیت ولرو، هر څوک به بیرته کوچیانې ژوند پیل کړي. په حقیقت کې، اوسمهال زمونږ لپاره فرصتونه زیات شوي دي ځکه مونږ کولای شو د لاریو او موټرونو څخه د خپلو څارویو او وسایلو د لېږدولو لپاره کار واخلو. ددې ترڅنګ، مونږ کولای شو د خپلو رمو د کتلو لپاره نور کسان وګومارو. اوسمهال په بازارونو کې هماغه څاروي په لوړه بیه پلورل کېږي، نو که چیرې مونږ څاروي وروزو او وساتو، نو دا به زمونږ لپاره زیاته ګټه لاسته راوړي.[۵۲]

۴۷ وګورئ ګیستوزي، «د کوچي – ځایي وګړو د شخړې ډولونه» او ګیستوزي، «د کوچي – بزګر د شخړو څېړنه».
۴۸ د کوچي آباد په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، ۱ مارچ ۲۰۱۹؛
۴۹ د کوچي آباد په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ مارچ ۲۰۱۹؛ د کوچي آباد په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ مارچ ۲۰۱۹؛ د کوچي آباد په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ مارچ ۲۰۱۹.
۵۰ د کوچي آباد په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ مارچ ۲۰۱۹؛ د کوچي آباد په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ مارچ ۲۰۱۹؛ د کوچي آباد په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ مارچ ۲۰۱۹؛ د کوچي آباد په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۴ مارچ ۲۰۱۹.
۵۱ د کوچي آباد په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ مارچ ۲۰۱۹.
۵۲ د کوچي آباد په مېشتځای کې د یو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ مارچ ۲۰۱۹.

په هر حال، حتی دلته هم مېشت کوچیان مني چې په مېشتو ټولنو کې اوسېدل ځانته ننګونې لري، ځکه دوی کولای شي په آسانۍ سره د يو بل مرسته او ملاتړ وکړي.[۵۳] خو په غير رسمي مېشتځای کې اوسېدل، دوی د پوهنې په شان چوپړتياوو څخه محروم ساتلي.[۵۴]

د سهاکو د قوم مېشتېدل ممکن د دوی او ځايي خلکو ترمنځ د دوی د مهاجرتي لارو په اوږدو کې د يوې شخړې د راټوکېدو مخه نيولې وي، خو په يقيني توګه يې د کابل په لوېديځ کې د مېشت هزاره ټولنې سره يوه نوې شخړه رامنځته کړه او همدارنګه د نورو کوچيانو لکه ملاخيلو او کاکړانو سره (په ۲۰۱۱-۲۰۱۲ م کې)، چې هغوی هم غواړي په ورته سيمه کې مېشت شي، شخړه يو ځل بيا راپورته کړه. دغه شخړه د طالبانو د امارت پر مهال رامنځته شوه او طالبانو د سهاکو د قوم په ګټه پرېکړه کړې وه.[۵۵]او[۵۲]

ملاخيلو د هغه څه په اړه چې پېښ شوي بيل نظر څرګند کړل:

> مونږ دې سيمې ته تر ډېره د طالبانو د رژيم پر مهال او له هغې نه پخوا د مېشتېدنې لپاره راغلي يو ځکه مونږ په پخوا کې د دې مېشتځای د سيمې څخه د څړځای په توګه کار اخيسته[,]. مونږ د سهاکو د قبيلې سره ډېر کلونه دلته په ګډه تېر کړي، خو کله چې د سهاکو شمېر دلته زيات شو او دوی د خپلې قبيلې نورو خلګو ته د راتګ بلنه ورکړه، دوی د دې مېشتځای څخه زمونږ په ايستلو پيل وکړ. دوی راغلل او په زوره يې زمونږ کورونو او پټن ځايونو ته اور پورې کړ. دوی د زور زياتي او حتی د تاوتريخوالی نه ډک چلند کړی دی.[,] مونږ يې بيرته مقابله کړې او د ډېرو کوچي مشرانو او همدارنګه دولتي چارواکو دروازې مو ټکولې، خو هيچا زمونږ سره مرسته ونکړه. دوی زمونږ په ايستلو بريالی شول او اوسمهال زمونږ خلک په کابل ښار کې په خواره واره ډول ژوند کوي.[۵۷]

په حقيقت کې د سهاکو په څېر ملاخيل هم پر دې ځمکې ورته ادعا لري.

> د مېشتځای سيمه زمونږ د پلرونو او نيکونو څړځای او د لنډمهاله هستوګنې سيمه وه. [,] مونږ ته له خپلو پلرونو او نيکونو څخه يو څه اسناد پاتې دي، خو حکومت يې کره توب (اصليت) نه تائيدوی.[۵۸]

د راپورونو پر بنسټ د سهاکو قوم چارواکو ته اجازه ورنکړه ترڅو سيمه سروې کړي. د سهاکو او موسی خيلو ترمنځ د شخړې دوې دوسيې د کوچيانو رياست ته سپارل شوي او همدارنګه د کرزي د واکمنۍ پر مهال بيلابيل کميسيونونه جوړ شوي ترڅو دغه شخړه هواره کړي، خو لا تر اوسه دوی پدې کار ندي بريالی شوی.[۵۹]

لکه څرنګه چې دغه خپلسري او ناقانونه مېشتځای د لانجې د رامنځته کېدو سبب وګرځېد، د کوچيانو ځايي مشران اړ شول چې د کوچيانو د څورواکو او ملي سياستوالو سره اړيکې ټينګې کړي ترڅو د دوی ملاتړ ترلاسه او په تدريجي ډول په لويو شخړو کې ښکېل شي.[۶۰]

د لوګر ولايت د برکی برک ولسوالۍ د دشت خاکه قضيه

د دشت خاکه مېشتځای په ۲۰۰۳ م کال کې د هغو کوچيانو لخوا جوړ شو چې په پاکستان کې يې د ۱۹۸۰ م کلونو په جريان کې پناه اخيستې وو او وروسته بيا په ۱۹۹۰ م کلونو کې خوست ته کډه شوي وو. دا مېشتځای د دوو ټولنو څخه چې د کوز او بر دشت خاکه په نامه ياديږي جوړه ده او تر ۲,۴۰۰ هکتاره زياته ځمکه (۱۲,۰۰۰ جريبه) چې دولتي څړځايونه دي په بر کې نيسي او پکې د مېشتو کوچيانو ۴۰۰-۲۳۰ کورنۍ (سرچينې ته په کتو سره) چې د احمدزي قوم په ۲۲ بيلابيلو ښاخو پورې اړه لري، هستوګن دي. همدارنګه دغه کوچيان د خپلو نيکونو پر څړځايونو مېشت شوي دي. پخوانی کوچيان کوم چې د مشر نعيم کوچي سره اړيکې لري، ادعا کوي چې په ۱۹۹۲م کال کې د

---

۵۳ د کوچي آباد په مېشتځای کې د يو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ مارچ ۲۰۱۹؛ د کوچي آباد په مېشتځای کې د يو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ مارچ ۲۰۱۹؛ د کوچي آباد په مېشتځای کې د يو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ مارچ ۲۰۱۹.

۵۴ د کوچي آباد په مېشتځای کې د يو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ مارچ ۲۰۱۹.

۵۵ د کوچي آباد په مېشتځای کې د يو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ مارچ ۲

۵۲ د کوچي آباد په مېشتځای کې د يو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۱ مارچ ۲۰۱۹ .

۵۷ د کوچي آباد په مېشتځای کې يو پخوانی مېشت کوچي، لوګر، ۴ مارچ ۲۰۱۹.

۵۸ د کوچي آباد په مېشتځای کې يو پخوانی مېشت کوچي، لوګر، ۴ مارچ ۲۰۱۹.

۵۹ د کوچي آباد په مېشتځای کې يو پخوانی مېشت کوچي، لوګر، ۴ مارچ ۲۰۱۹.

۶۰ د کوچي آباد په مېشتځای کې د يو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۲ مارچ ۲۰۱۹؛ د کوچي آباد په مېشتځای کې د يو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۳ مارچ ۲۰۱۹؛ د کوچي آباد په مېشتځای کې د يو مېشت کوچي سره مرکه، لوګر، ۴ مارچ ۲۰۱۹.

ولسمشر مجددی د صادر شوی فرمان پر اساس دوی ته دا ځمکې ورکړل شوي دي. خو دا فرمان د اوسنی افغان چارواکو لخوا په رسمیت نه پیژندل کیږی، که څه هم نسبتاً پدې نږدې وختونو کې د لوګر ولایتی اداري ددې سیمې سروې ترسره کړ، چی دا کار دې حقیقت ته ضمنی اشاره کوی چی ممکن په راتلونکی کې د دې مېشتځای مشروعیت ومنل شی. چارواکو پدې وروستیو کې د دې مېشتځای لپاره د یو کلینیک د جوړول منظوری ورکړې، خو لاتر اوسه وربانډی کار ندی پیل شوی.[۲۱]

ددې ټولنې ټولو غړو کوچیانی ژوند په بشپړه توګه ترک کړی او د خپل کورنی اړتیاوو د پوره کولو لپاره فقط یو څو څاروی ساتي. دوی غنم، جوار او وریجې، او همدارنګه په ځینو مواردو کې میوه لرونکې ونې کري. دوی همدارنګه په وړو اقتصادی فعالیتونو، او تر ډیره د ترانسپورت په برخه کې په کار بوخت دي. د پاکستان څخه لېږل شوی پیسې هم د دوی د عاید سره پام وړ مرسته کوی. لدې امله چی دغه مېشتځای لا تر اوسه په رسمیت ندی پیژندل شوی، د یوائینی ټولنیز روغتیایی مرکز پرته هلته کربږ شوي واټونه، ښوونځی او روغتیایی تاسیسات لا ندی جوړ شوي. خو سره لدې، دغه پخوانی کوچیان د مېشتېدو څخه خوشحاله بربښی، که څه هم دوی د چوپړتیاوو د نشتون څخه شکایت کوي. داسې ښکاری چی ځینی کسان لاهم د کوچیانی ژوند په ارمان دي.[۲۲]

مېشتو کوچیانو ډیر ژر په پخوا کې د مېشتو وګړو او نورو کوچیانو سره په لانجه کې ښکېل شول، په ځانګړی توګه هغه مهال چی د مېشتو کوچیانو شمېر مخ پر ډېرېدو شو. وروسته لدې چی د احمدزی قوم کوچیانو د مېشتېدنې لپاره د دولتی ځمکو پر غصب پیل وکړ، دې کار د شاوخوا ټولنو لیوالتیا راوپاروله او پدې عقیده یې کړل چی دوی هم باید په غصب شوی ځمکه کې برخه ولري. تر ۲۰۰۴م کال پوری د شاه مزاری د تاجکو اوسېدونکو سره اړیکې ترینګلې شوې وې او د مېشتو کوچیانو پر کورونو چاپې او حتی دوی ته اور ورته کول پیل شوی وو. داسې ښکارېده چی د ځایی دولتی چارواکو او ځایی منځګړو د منځګړیتوب له امله لانجه حل شوی، خو په ۲۰۰۷م کال کې د ستانکزی قوم په مېشتېدو سره شخړې بیرته سر پورته کړ. وروسته بیا په ۲۰۰۹م کال کې د کوز دشت خاکې په سیمه کې یو ځل بیا شخړه وټوکیده، چی د شخړې مقابل لوري د مېشتو پښتنو ائتلاف ستانکزی او تاجکان وو. په ۲۰۱۳ م کال کې، یوه نوې شخړه د پدوان او بک قلعه د ځایی وګړو ترمنځ رامنځته شوه. پدې شخړو کې د دواړو لورو څخه شاوخوا ۳۴ کسان ووژل شول. پدې برخه یو نوی منځګړیتوب بریالی شو، خو په ۲۰۱۸م کال کې د غدی خیل قوم سره د ځمکې پر سر شخړه یو ځل بیا ونښتله. د ځینو غرنیو ځمکو پر سر دغه شخړه لاهم همداسې ناحل شوی پاتې دی.[۲۳]

پدې مورد کې، مېشت کوچیان پدې ونه توانېدل چی هیڅ کوچی ځورواکی په خپله ګټه ښکېل کړي، ممکن لدې امله چی دوی ډېر بېوزلی دي او نشی کولای د خپل خوندیتوب پخاطر پیسې ورکړي. خو له بلې خوا د دشت خاکه مېشت کوچیان هغو کوچی مشرانو ته چی د دولت سره اړیکې لري او د طالبانو په لیکو کې دي پیسې ورکوی ترڅو د لانجو او شخړو د رامنځته کېدو پر مهال د دوی څخه ملاتړ وکړي.[۲۴]

اساسی موندنې

نه په کوچی آباد او نه هم په دشت خاکه کې شخړه د کوچیانو او نورو ځورواکو د لاسوهنې له امله رامنځته شوه، که څه هم وروسته بیا په کوچی آباد کې دوی لاسوهنه وکړه. د دې څخه داسې ښکاری چی نامدیریت شوی او خپلسری مېشتېدل تر ډیره ممکن پخپله د نویو لانجو د رامنځته کېدو سبب شی، حتی پرته لدې چی پدې برخه کې یوه کرغېړنه بهرنی لاسوهنه وشی. له همدې امله د کوچیانو او ځایی خلکو ترمنځ شخړه د بدلون په حال کې دي، او ممکن د دې ډول مېشتېدنې د بهیر په سبب نور هم ځور واخلي.

۲۱ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۲ اپریل ۲۰۱۹؛ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۳ اپریل ۲۰۱۹؛ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۴ مې ۲۰۱۹.

۲۲ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۲ اپریل ۲۰۱۹؛ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۳ اپریل ۲۰۱۹؛ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۴ مې ۲۰۱۹.

۲۳ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۱ اپریل ۲۰۱۹؛ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۲ اپریل ۲۰۱۹؛ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۳ اپریل ۲۰۱۹؛ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۴ مې ۲۰۱۹.

۲۴ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۲ اپریل ۲۰۱۹؛ د برکی برک په دشت خاکه کې د یو مېشت کوچی سره مرکه، ۴ مې ۲۰۱۹.

پایله

مېشتېدل د یو شمېر دلایلو په سبب ترسره کېږي او داسې هېڅ پلان یا طرحه نده چمتو شوې چې په مرسته یې د کوچیانو - ځایي خلکو ترمنځ شخړې ته د پای ټکی کېښودل شي. خو سره لدې، پداسې حال کې چې د کوچیانو - ځایي وګړو ترمنځ شخړه ترینګلې کېږي، دې راپور دا مفروضه وڅېړله چې ممکن د کوچیانو مېشتول د شخړې د حل برخه وي. لدې لیدلوري د مېشتولو د بهیر د ښېګڼو او زیانونو ارزونه یو پېچلی کار دی. پدې برخه کې ډېر منفي ټکي شتون لري. د کوچیانو مېشتول په یوه سیمه کې ممکن د شخړې یوې سرچینې ته د پای ټکی کېښېږدي، خو په عین حال کې په بل ځای کې د ځمکې د کموالی له امله نوی شخړې رامنځته کړي. له همدې کبله، دغه بهیر په یو ډول یوائې د شخړې بڼه بدلوي.

د څړځایونو څخه د ګټې اخیستنې پر سر د سیالۍ له امله، هغه ټولنې چې په پخوا کې یې څړځایونو ته د کوچیانو د لاسرسي په مورد کې هیڅکله اعتراض نه وو کړی، ددوی پر ضد راپورته شول. د حکومت له لوری په یوې ځانګړې سیمې کې د کوچیانو د مېشتولو د پروګرام په نشتون کې، دوی یا ښارونو ته مخه کوي او یا هم د ځمکې هره هغه ټوټه چې ومومي غصبوي. ډېر لږ کوچیان د ځمکو د پېرودلو زېرمې او توان لري، نو له همدې امله یو له هغو غورویانو څخه چې دوی په واک کې لري هغه د توان په صورت کې د څړځایونو غصبول دي. د ناچارۍ له مخې، هغه کوچیان چې لا ندي مېشت شوي او هغه ځایي وګړي چې د ورته څړځایونو څخه ګټه پورته کوي هغوی به د دې کار پر وړاندې د اعتراض غږ پورته کړي، چې دا به د نویو شخړو د راټوکېدو سبب شي. کیدای شي د مېشتېدنې د بهیر په تړاو د دولت کمزوري، پاشلي او یخ اقدام د شخړو د رامنځته کېدو سبب ګرځېدلی وي.

خو سره لدې، حتی د دولت په مالي ملاتړ او اجازې د مېشتځایونو د رامنځته کېدو په محدودو مواردو کې، کارونه په سختۍ سره په عادي ډول پرمخ ولاړل. چارواکي هیڅکله ونه توانېدل چې د مېشتېدنې بهیر په اغېزمنه توګه مدیریت کړي، په ځانګړې توګه د وزیر کارېز په قضیه کې، چیري چې د دولت مختلفې ادارې د بېلابېلو او سیالو ټولنو ترځنګ ودرېدل. په ښه حالت کې د دولت پلانونه او تګلارې نیمګړې او په کمزوري ډول عملي کېږي، او همدارنګه په اداري فساد ککړ او د مخکښو کسانو لاس ته د لوېدو د خطر څخه زیان منونکې دي. د پوهنې، روغتیایي چوپړتیاوې او داسې نورو آسانتیاوو وړاندې کول په پخه بڼه پرمخ روان دي. په بل عبارت، د حکومت په مالي ملاتړ د مېشتېدنې عملي کېدونکې طرحې نامعقوله دي، مګر دا چې چارواکي دوی په لازیاته اغېزمنه توګه مدیریت کړي، او یا لږ تر لږه، خپلې ژمنې عملي کړي.

خو د دې سره سره، د کوچیانو مېشتول مثبتې پایلې هم لري. د اقتصادي عملي توب له پلوه، د کوچي آباد په نسبي استثناء، په ټوله کې کوم څلور مېشتځایونه چې زمونږ په سروې کې تر پوښښ لاندې راوستل شوي، په ښه حالت کې قرار لري. د دې اصلي لامل د بهر څخه رالېږل شوي پیسې او په ښارونو کې د کارکوونکو کورنیو د غړو مرسته ده، چې له امله یې ټول څلور مېشتځایونه پر ځان بسیا ښکاري، که څه هم د دوی ترمنځ د ځمکې د کیفیت او د ښارونو مرکزونو ته د نسبي نږدېوالي له امله پام وړ توپیرونو شتون درلود. هغه مېشت کوچیان چې د ګټورو کرهنیزو فعالیتونو په پیلولو بریالي شول (معمولاً میوه لرونکې ونې) تر نورو یې ښه ژوند درلود. د دولت ملاتړ هم په یو داسې ډول مواردو کې مرسته کوی، ځکه د میوه لرونکو ونو کرل یوه اوږدمهاله پانګونه ده چې پر اوږدمهاله راتلونکې یو څه ډاډ ته اړتیا لري. د حاجي جنت ګل د ښارګوټي په څېر ستر مېشتځایونه د پایښت لپاره تر ډېره د تنخواه لرونکو روزګارونو پر شتون ډاډمن وو. د سروې شوو مېشتځایونو د اندازې له امله، نه نیمه کوچي توب او نه هم د څارویو د پالنې نور ډولونه د مېشتېدنې د اقتصادي پایښت د تضمین په برخه کې کوم پام وړ ونډه لوبوله، خو ممکن داسې څه په وړو مېشتځایونو کې توپیر ولري. داسې ښکاري چې ډېری هغه کوچیان کوم چې مېشت شوي، پټیلې چې مېشت ژوند تر کوچیانی ژوند غوره دی، لږ تر لږه د افغانستان د تېرې ۴۰ کلنې رواني جګړې په بهیر کې داسې څه تجربه شوي دي. دا هر څه لدې امله هم زیات د پام وړ ارزښت لري چې کوم کوچیان چې مېشت شوي داسې څه یې د لږې یا هیڅ سلا سره ترسره کړل او نوی مهارتونه یې نسبتاً په بریالي توګه زده کړل.

که څه هم اوسمهال د ښېګڼو په پرتله د منفي اړخونو پله يې درنه ده، خو د مېشتېدنې بهير د هغې په پام کې نيولو پرته جريان لري او احتمالاً په راتلونکې کې به هم ادامه ولري. د کوچيانو د رياست څخه ترلاسه شوو شمېرو ته په کتو سره، چې ښيي يوازې نسبتاً لږ شمېر نيمه کوچيان فعال دي، کيداى شي داسې ادعا وکړو چې د مېشتېدنې بهير تقريباً لا له مخکې نه بشپړ شوی دی. پدې اړه منفي اړخونه هم پخپله د مېشتېدنې د بهير په نسبت د افغان حکومت د زياتې بې کفايتۍ. سره تړاو لري چې پدې ندې توانېدلی خپل د مېشتولو طرحې او پلانونه پلي کړي.

پر دې سربېره، د مرستو لپاره د اړمنو طبقاتو (لکه راستنېدونکی کډوال، داخلي بېځايه شوي کسان، او داسې نور) بيلابيلو غوښتنو ته په کتو سره، مېشت کوچيان بايد د چارواکو څخه دوی ته د عامه چوپړتياوو د تدريجي زياتوالي هاخوا د زياتو مستقيمو مرستو تمه ونکړي.

سره لدې، افغان دولت په آسانۍ سره کولای شي د ځمکې د تخصيص په اړه د پرېکړو د نيولو او د هغوی په واضح او دوامداره عملي کولو سره د کوچيانو مېشتول تر ډېره ساده او اغېزمن کړي. دا کار به هغه بهير اساساً قانوني او منظم کړي کوم چې د چارواکو د اجازې پرته په آزاده توګه جريان لري. همدارنګه چارواکي کولای شي د مېشتېدني د بهير څخه د ځورواکو په ليری ساتلو او په بدل کې په مستقيمه توګه د کوچيانو د ټولنو سره د اړيکو د ټينګولو په برخه کې همکاري وکړي. داسې څه به د زياتو پيسو د لګښت پرته، د دولت پر مشروعيت باندې مثبتې پايلې ولري.

د غبرګون او نظرونو غوښتنه

د AREU اداره ډېره لېواله ده چې د دغې څېړنې د کاروونکو نظرونه واوري. که تاسو زموږ د خپرونو یو دوامداره لوستونکي یاست، د AREU لیکچر یا ورکشاپ کې مو ګډون کړی، کتابتون یې کاروئ، یا یوازې په دې وروستیو کې له دغه ادارې سره بلد شوي یاست، ستاسو نظرونه او غبرګون زموږ لپاره ارزښت لري. دغه نظرونه موږ سره مرسته کولی شي چې خپلې موخې په لا ښه ډول لاسته راوړو او د څېړنې په اړه خپلې تګلارې او د پایلو د شریکولو طریقې و ارزوو. د نظرونو شریکولو تر ټولو اسانه لار موږ ته ایمیل کول دي: areu@areu.org.af

یا کولی شئ موږ ته زنګ ووهئ: ۰۰۹۳۷۹۹۲۰۸۵۴۸. تاسو چې هر څه غواړئ موږ ته یې ویلی شئ، خو په ممکنه ډول یو څه ګټور مالومات دا دي:

- تاسو له AREU سره څنګه اړیکه نیسئ (یعنې د خپرونو، غونډو یا نورو لارو)؟
- تاسو د AREU له څېړنو څخه د څه لپاره کار اخلئ؟
- تاسو د AREU خپرونې څنګه لاسته راوړئ؟
- تاسو د څېړنو بریښنایي که چاپ شوی بڼه کاروئ؟
- خپرونې څنګه کولی شي تاسو ته مالومات په لا ښه ډول وړاندې کړي؟
- زموږ د څېړنې د بهیرونو یا پایلو په اړه ستاسو نظرونه؟
- هغه برخې یا موضوع ګانې چې تاسو یې په اړه د څېړنو ترسره کېدو سپارښتنه کوئ؟
- د AREU هغه خپرونې یا فعالیتونه/غونډې چې ستاسو ډېرې خوښېږي؟
- ستاسو په اند موږ په کومو برخو کې خپل کار ښه کولی شو؟
- ستاسو د خوښې یا لېوالتیا ډګر، دنده یا څېړنه، او دغه راز موقعیت؟

د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداری نوی خپرونې

ټولې خپرونې د ډونلود لپاره(ښکته کولو لپاره) په www.areu.org.af کې د لاسرسۍ وړ دي، او ډیرې ئې د هارد کاپې(چاپی بڼه) په ډول په وړیا توګه په کابل کې د AREU له دفتر څخه لاس ته راوړلای شي.

نیټه	د خپرونې نوم	لیکونکی (مولف)	په دری ژبه	په پښتو ژبه	د خېړنې موضوع	د خپرونې ډول
د ۱۳۹۸ غبرګولې	لمر په دوو ګوتو نه پټیږي	ډیوډ منسفلید	√	√	د طبیعی سرچینې مدیریت	موضوعی لیکنه
د ۱۳۹۷ لړم	د ۱۳۸۲ کال د اساسي قانون په رڼا کې د افغانستان د عامه آدارې سازمان او جوړښت څېړنه	میرویس ایوبی او ډاکتر هارون رحیمی	√	√	اساسي قانون	د پالیسی نوټ
د ۱۳۹۷ مرغومی	د ۱۳۸۲ کال د اساسي قانون په رڼا کې د افغانستان د عامه آدارې سازمان او جوړښت څېړنه	میرویس ایوبی او ډاکتر هارون رحیمی	√	√	اساسي قانون	تحلیلی څېړنه
د ۱۳۹۷ سلواغه	د افغانستان پارلمان: د ۲۰۰۱ کال راهیسې د اساسي قانون پر بنسټ د ورکړل شوو واکونو اوعملی کړنو پرتله	شمشاد پسرلی او زلمی مالیار	√	√	اساسي قانون	د پالیسی نوټ
د ۱۳۹۷ سلواغه	د افغانستان پارلمان: د ۲۰۰۱ کال راهیسې د اساسي قانون پر بنسټ د ورکړل شوو واکونو اوعملی کړنو پرتله	شمشاد پسرلی او زلمی مالیار	√	√	اساسي قانون	تحلیلی څېړنه
د ۱۳۹۷ سلواغه	د کوچیتوب، د کوچیانو او د سیمې د اوسېدونکو ترمنځ د شخړو په مدیریت کې د افغانستان د دولت رول	ډاکتر انتونیو ګیستوزی	√	√	د کوچیانو او د سیمې د اوسیدونکو ترمنځ ښخړې	تحلیلی څېړنه
د ۲۰۱۸ اپریل	نور معیاری پروګرامونه بس دي: په ماتیدونکو شرایطو کې اقتصادي پرمختک	SLRC	√	√	تولنیز ملاتړ	لنډه لیکنه
د ۲۰۱۸ مارچ	یوه نقشه ایزه څیړنه: په افغانستان کې د انسانانو له قاچاق سره د مبارزې بنسټیز مکانیزمونه	سوپروا نارا سیمهایا			ټولنیز ملاتړ	موضوعی لیکنه
د ۲۰۱۸ مارچ	یوه نقشه ایزه څیړنه: په افغانستان کې د انسان له قاچاق سره د مبارزې بنسټیز مکانیزمونه	ولی محمد کنډیوال	√	√	ټولنیز ملاتړ	د پالیسي یادښت
د ۲۰۱۸ جنوري	ښاري خوندیتوب: په افغانستان د ښاري سولې جوړونې پروګرام ته بیا کتنه	یما ترابي	√	√	ټولنیز ملاتړ	د پالیسي یادښت
د ۲۰۱۸ جنوری	په افغانستان کې د میشتو کوچیانو د شخړو ډولونه	انتونیو ګیستوزي	√	√	د طبیعی سرچینې مدیریت	موضوعی لیکنه
د ۲۰۱۷ نومبر	ناروغتیا یا علامی؟ په ۲۰۱۷ کال کې د افغانستان د ودې کوونکو تریاکو اقتصاد	ویلیام ای. بایرد			د طبیعی سرچینی مدیریت	د پالیسي یادښت
د ۲۰۱۷ دسمبر	په افغانستان کې د اروپایی ټولنې د ستونزې د غبرګون تحلیل	چونا آر. ایچاویز، قیوم سروش			ټولنیز ملاتړ	د پالیسي یادښت

د ۲۰۱۷ اکتوبر	په واقعي توګه بیساری: په هلمند کې د خوړو زون خنګه په ولایتونو کې د تریاکو د تولید د ډېروالی ملاتړ وکړ	ډویډ منسفلید	√	√	د طبیعی سرچینی مدیریت	موضوعی څېړنه
د ۲۰۱۷ کال اګست	په افغانستان کې قضایي بیا کتنه	غزال حارس	√	√	اساسي قانون	موضوعی څېړنه
د ۲۰۱۷ کال آګست	په افغانستان کې اجرایي بیا کتنه	کاوون کاکړ	√	√	اساسی قانون	موضوعی څېړنه
د ۲۰۱۷ کال جولای	ښځې د افغانستان په کرنه کې	لینا ګانیش			جنسیت	موضوعی څېړنه
د ۲۰۱۷ کال جولای	د اوبو په برخه کې د سمونې اغیزې	اتل احمدزی			حکومتولي	موضوعی څېړنه
د ۲۰۱۷ کال جولای	په افغانستان کې ښاري حکومتولۍ	دیتلیف کمیر			حکومتولي	موضوعی څېړنه
د ۲۰۱۷ کال جولای	د دولت د ادارو دندو ته بیا کتنه	اکسل کویتز			حکومتولی	موضوعی څېړنه
د ۲۰۱۷ جولای	په افغانستان کې د کوچیانو – بزګرانو شخړې	انتونیو جیو ستوزي			د طبیعی سرچینی مدیریت	لنډیز
د ۲۰۱۷ کال جون	په افغانستان کې د حکومتولی د ارزونی چوکاټ (LGAF)	AREU			حکومتولی	ریپوټ
د ۲۰۱۷ جنوری	په افغانستان کې د معیشت تګ کربښې: د هرات له درې کلیو څخه بیلګې	دانیل هت، ادم پین او احسان الله غفوري			تولنیزه ساتنه	کاري لیکنه
د ۲۰۱۷ جنوري	په افغانستان کې د معیشت تګ کربښې: د «وروسته پرمختیا» په وخت کې ژوند	جیولیا مینویا او ادم پین			تولنیزه ساتنه	کاري لیکنه
د ۲۰۱۷ جنوری	په افغانستان کې د معیشت تګ ګربښې: د کندهار په ولایت کې چوپ تاوتریخوالی	دانیل هوټ، ادم پین او احسان الله غفوری			تولنزه ساتنه	کاری لیکنه
د ۲۰۱۷ جنوری	زعفران: د تولید تولینزې اړیکې	جیولیا مینویا او ادم پین			د طبیعی سرچینو مدیریت	کاري لیکنه
د ۲۰۱۶ اکتوبر	د خوځښت وخت: په افغانستان کې د کوکنارو تریاکو ، کښت ته د پرمختیائي غبرګون را مینځ ته کول	دیوید منسفیلد ، پاول فیشستین او OSDR			د طبیعی سرچینی مدیریت	موضوعی لیکنه
د ۲۰۱۶ جولای	په افغانستان کې د کلیو د شرایطو دشنني کارول: میتوودونه او پراخ دلیلونه	ادم پین			پاینښت لرونکې معیشت	کاری لیکنه

د افغانستان
د څېړنې او
ارزونې اداره

څېړنه د ښه افغانستان لپاره

د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداری ټولی خپرونی ددغی اداری له کورپاڼی (www.areu.org.af) څخه تر لاسه کولای شی.

په کابل کې ددغه ادارې په دفتر کې چاپ شوی کاپیانې هم موجودی دی.

د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره
لسمه ناحیه ، لومړی سړک، ښار نو ،
کابل، افغانستان
تیلفون: +۹۳ (۰) ۷۹۹ ۲۰۸ ۵۴۸
publications@areu.org.af
ویب پاڼه: www.areu.org.af

ISBN 978-9936-641-36-5